



**Material tematic sesiune clasică/ online de coaching/ consiliere profesională/ orientare în carieră,
individuală/ personalizată și/ sau de grup**

„DreptCompAct- COMPetențe ACTuale pentru studenți la DREPT”, Cod proiect: 312957

Competențe transversale în domeniul juridic. Analiza critică (XVII)

Analiza critică în gândirea juridică (J.2)

Motto:

”Să reușești într-o profesie dificilă necesită o încredere oarbă în tine însuși.

Tocmai de aceea oameni aproape lipsiți de talent, dar care cred în ei,

ajung deseori mult mai departe decât unii care au talent, dar nu încredere.” Sophia Loren

În profesia juridică sunt provocări ca în oricare altă profesie! Ca și în profesia de actor, juristul, mediatorul, arbitrul în arbitrajele comerciale, avocatul pledant, și nu numai el, anchetatorul, polițistul, psihologul criminalist, procurorul, și chiar judecătorul, indiferent de sistemul de drept în care profesează, este un actor care ”își joacă rolul” în funcție de propriile abilități și competențe într-un scenariu scris de legiuitor!

”A dori să înveți să gândești critic înseamnă a înțelege că oamenii nu au niciodată siguranța că dețin toate informațiile necesare pentru a lua o decizie sau a trage o concluzie absolut imbatabilă. În aceste condiții, gândirea critică înlocuiește termenul „rațional”, în sens clasic, cu termenul „rezonabil” („acceptabil din punct de vedere rațional”), vizând și componenta morală, dar nu ca teorie, ci ca impact asupra comportamentului. O persoană care deține competențe de gândire critică este rezonabilă, în sensul că își dă seama că eventuale informații suplimentare ar putea să-i modifice concluzia, că această concluzie este în principal revizibilă, cu toate că, în baza informațiilor existente, ea a fost obținută printr-un raționament valid – iar aceasta se aplică atât omului obișnuit, cât și omului de știință, savantului.”¹

¹ De Dumitru Borțun - 26 mai 2020 <https://semneletimpului.ro/analize/top/ce-este-gandirea-critica-si-cum-se-poate-incuraja-dispozitia-de-a-o-folosii.html>



Indiferent de poziția pe care o avem în societate, analiza critică stă la baza formării gândirii critice, fără de care nu poți evolua, nu poți înțelege realitatea în care trăim și atunci devii manipulabil, nu vezi dincolo de aparențe, nu poți înțelege mecanismele care aduc evoluția sau involuția în societate...etc.

Abordarea multidisciplinară este o necesitate pentru a opera conștient în dezvoltarea propriilor capacități intelectuale, comportamentale, caracteriale, etc, care contribuie ca formarea adultului echilibrat și la antrenarea tânărului viitor adult pentru a putea intra pe piața muncii zilelor noastre cu bagajul cât de cât echipat și în zona atitudinilor, aptitudinilor, obiceiurilor și deprinderilor și nu doar cu acele cunoștințe necesare profesiei alese, obținute în anii de studii academice și confirmate de o diplomă de licență!

Astfel, deprinderile asociate gândirii critice sunt importante pentru a înțelege mecanismele gândirii care trebuie activate, dezvoltate, antrenate pentru a ajunge la gândirea critică!

*"Gândirea critică presupune formarea unor tabieturi mintale, acte și stări mintale, abilități, dispoziții și atitudini, descrise foarte bine în Stanford Encyclopedia of Philosophy: a observa – a vedea și a remarca ceva sau pe cineva cu atenție, în detaliu; a descrie – a defini corect o persoană, un eveniment sau o situație; a compara – a examina oamenii sau lucrurile, a le găsi un gen proxim și o diferență specifică; a identifica – a arăta cum este ceva sau cineva, a-l recunoaște ca individualitate, în contextul clasei de obiecte (genul) din care face parte; a asocia – a face conexiuni corecte între persoane, evenimente, situații, a le conecta pe baza unei relații de concurență sau de cauzalitate, nu după asemănări neesențiale; a infera – a formula o opinie pe baza informației disponibile și a evidenței, a concluda, a sugera indirect că o afirmație e adevărată; a prezice – a anticipa corect o reacție, un comportament, un eveniment."*²

Oare este suficientă cunoașterea pentru a dobândi o gândire critică? O întrebare retorică la care invit cititorul să reflecteze pentru a înțelege că informația NU ESTE TOTUL! Și iată câteva argumente care ne oferă o imagine de ansamblu asupra importanței dezvoltării gândirii critice, pornind de la simpla întrebare...

Ce este gândirea critică?

² Idem 1



Răspunsurile sunt diferite în funcție de specialitatea care formulează răspunsul, o serie de răspunsuri au fost consemnate în materialul anterior.³

Interesantă este opinia unui profesor de sociologie Eric Klinenberg, ale cărei opinii au fost preluate de Viviana Șerban, într-un articol redactat în 7 aprilie 2020⁴, analizând reacțiile oamenilor după pandemia de coronavirus, care, prin complexitatea ei, *”a evidențiat dureros lipsa abilităților de gândire critică a unor oameni.”* *”Scriind despre cum vede el lumea de după pandemie, [Eric Klinenberg](#)⁵, profesor de sociologie, Director al Institute for Public Knowledge la New York University și autor al cărții [Palaces for the People: How Social Infrastructure Can Help Fight Inequality, Polarization, and the Decline of Civic Life](#), ne împărtășește:* **„Pandemia de coronavirus marchează sfârșitul poveștii noastre de dragoste cu societatea de piață și cu hiper-individualismul. (...) Când va trece criza, ne vom reorienta politic și vom face investiții substanțiale în bunurile publice – pentru sănătate, mai ales – și în serviciile publice.**

Nu cred că vom căpăta o mentalitate mai puțin colectivă, că ne vom îndepărta unii de alții și vom folosi mai puține bunuri în comun. Dimpotrivă, cred că ne va fi cu atât mai clar cât de tare ne sunt legate destinele. Burger-ul ieftin pe care îl mănânc de la un restaurant care le refuză angajaților dreptul la concediu medical mă poate îmbolnăvi, la fel ca vecinul care refuză să stea în casă în timpul pandemiei pentru că școlile publice nu dezvoltă abilități de gândire critică.”

Fără a împărtăși acest punct de vedere, este mai mult decât interesant și provocator modul în care fiecare înțelege un mesaj prin propria capacitate de analiză a evenimentelor, bazându-se DOAR pe informații furnizate de sursele clasice de informare.

Cu toate acestea, se pare că omenirea nu și-a învățat lecția și prin urmare se pare că ne este ”aranjată” o nouă pandemie! (hantavirus) Pandemia de coronavirus a cauzat, fără doar și poate, foarte multă durere și suferință.

³ Competențe transversale în domeniul juridic. Analiza critică (XVI) Analiza critică în gândirea juridică (J.1)-
https://ush.blackboard.com/ultra/courses/_53387_1/cl/outline

⁴ <https://www.revistacariere.ro/inspiratie/gandirea-critica-si-lipsa-ei-in-situatii-de-criza/>

⁵ Idem 4 - <https://www.revistacariere.ro/inspiratie/gandirea-critica-si-lipsa-ei-in-situatii-de-criza/> și
<https://www.politico.com/news/magazine/2020/03/19/coronavirus-effect-economy-life-society-analysis-covid-135579>



Reamintindu-ne definiția, ”gândirea critică este capacitatea de a analiza, evalua, conceptualiza, sintetiza informațiile pe care le obținem pe bază de observație, reflecție, gândire, din experiența de viață și prin comunicare și stă la baza credințelor și a acțiunilor noastre; realizăm că fără ea nu putem fi stăpânii propriei noastre vieți, întrucât alții iau deciziile în locul nostru ...mai ales când, prin inacțiunea noastră, cedăm din puterea personală celor care s-au instaurat la conducerea planetei.

Analizând comparativ, gândirea obișnuită se bazează pe procese mentale automate, în vreme ce gândirea critică, este o gândire conștientă, deliberată, care ne ferește de certitudini naive și de un relativism ingenuu.

Câteva întrebări logice din tot acest periplu în înțelegerea fenomenului se referă la răspunsul pe care putem să încercăm să-l formulăm:

1. Ce mecanisme pot dezvolta gândirea critică

Dezvoltarea gândirii critice se realizează prin procesul învățării de a pune întrebări, explorând experiențele și situațiile de viață, realizând lucruri cu mâinile și cu mintea ta, punând lucrurile în perspectivă, privind lucrurile din mai multe perspective, experimentând, trecând prin succese și prin eșecuri, argumentând, făcând diverse exerciții de gândire și imaginație.

Atât sociologii, cât mai ales psihologii, psihiatrii și chiar medicii, au ajuns la concluzii comune: *”cine știe să gândească critic este mai curios, mai creativ, are o mai bună capacitate de a rezolva probleme, este, desigur, mai independent, mai autonom, mai inventiv și inovator.”*

Concluzia: Gândirea critică crește calitatea vieții.

Argumentul: știi ce vrei, înțelegi ceea ce nu funcționează din punctul tău de vedere, și astfel ești în măsură să ți modifice felul de fi, de a gândi, de a acționa, într-un anumit domeniu, pentru a schimba ceea ce nu funcționează, și astfel, să devii mai eficient și nu în ultimul rând MAI FERICIT!

2. Ce mecanisme împiedică dezvoltarea gândirii critice



”Gândirea critică este inhibată de perspectiva egocentrică asupra vieții, de detașare, de condiționările sociale, de subiectivism, de stres, de aroganță și intoleranță, altfel spus, de orice ne condiționează și ne limitează viziunea.”⁶

Pornind de la aceste realități care țin de personalitatea fiecăruia dintre noi, de capacitatea noastră de a ne cunoaște capacitățile, dar și limitele, realizăm printr-o autoanaliză a propriului comportament în situații similare, că suntem atât de diferiți, încât nu putem fi încadrați în tipare, deși asta face societatea așa zis modernă.

Ne încadrează pe toți în tipare, iar cei care-și pun întrebări, care sesizează diferențe și inadvertențe, pot fi cu ușurință încadrați ca fiind ”conflictuali”, incomozi, diferiți, atât de diferiți, încât pot avea parte chiar de bullying și hărțuire la locul de muncă, TOCMAI pentru că ”deranjează” prin felul lor diferit de a fi...atunci când decid să gândească cu propriul cap, să pună întrebări și să ceară răspunsuri de la decidenți, care atunci când n-au răspunsuri... sunt deranjați în propriul ego de aceea care gândesc cu capul lor, care atrag atenția, cu argumente, asupra deciziilor greșite ale unui management defectuos....de exemplu.

Efectele negative ale inexistenței unei gândiri critice le suportă întreg grupul.

Nu gândești critic atunci când tragi concluzii pripite, când faci presupuneri, când gândești negativist, când ești înclinat să accepți informații false sau incorecte, când îți ignori propria ignoranță, când nu te raportezi la un scop și chiar atunci când printr-o apatie periculoasă gândești că nu te interesează, când poate nu ești direct vizat! Lipsa de implicare în situații care aparent nu te interesează în mod direct generează, pe termen lung, efecte negative asupra propriei vieți și evoluții ca individ în mediul în care muncești și trăiești.

3. Ce beneficii are gândirea critică pentru posesorul ei, dar și pentru restul comunității în care se regăsesc mai mulți ”posesori de gândire critică”

Chiar dacă la prima vedere, prin ieșirea din starea de confort, nu există un beneficiu direct pentru folosirea gândirii critice zilnic, în activitatea cotidiană, generând pentru semeni chiar o stare de inconfort, prin atitudinea directă, prin prezența care oferă și argumente în privința unei situații punctuale; pe termen mediu și lung poate

⁶ <https://www.revistacariere.ro/inspiratie/gandirea-critica-si-lipsa-ei-in-situatii-de-criza/>



oferi un model despre cum să schimbi ceea ce nu funcționează corect în mediul de la job, pentru ca mai apoi lucrurile să evolueze spre progres și schimbări benefice pentru întreg grupul.

Beneficiile sunt majore pentru cel care decide în mod conștient să-și dezvolte o gândire critică, chiar dacă la început ar putea crea o stare de inconfort al celor din mediul apropiat, ulterior, poate deveni un model și pentru alții. Dezvoltarea gândirii critice alături de alte aptitudini, deprinderi, în timp generează un plus valoare în mediul apropiat și nu numai, cu efecte importante la nivel de egregor.⁷

Fiind considerat chiar de către inteligența artificială un **"Fenomen ocult: Conceptul de "egregor" este intens dezbătut în ocultism, ocultismul vestic și filosofii spirituale, fiind adesea asociat cu modul în care credințele împrumută „viață” unor simboluri sau concepte.**"....

Totuși, "odată ce a acumulat suficientă energie colectivă, egregorul se presupune că dobândește o existență cvasi-independentă, putând influența la rândul său membrii grupului și generând stări de spirit, idei sau comportamente specifice și astfel devine o entitate independentă."⁸

Cu toate acestea, recomand cititorilor și articolul *"Filosofia manipulării sociale"*⁹ pentru a înțelege corelația directă între dezvoltarea gândirii critice și manipularea colectivă, în contemporaneitate.

Analizând în detaliu faptul că orice comunitate, religie, mișcare politică sau chiar fan-club care împărtășește aceleași idei și valori contribuie la hrănirea acestui câmp energo-informațional; putem să argumentăm importanța atitudinii conștiente a reacțiilor noastre în societate și în mediul în care trăim, operând cu o gândire critică vis a vis de ceea ce dorim să modificăm, să schimbăm în funcție de propriile nevoi evolutive.

Albert Einstein spunea în opera sa "Cum văd eu lumea": *"Întreaga știință nu este altceva decât o rafinare a gândirii de toate zilele.* Ca urmare, gândirea critică a fizicianului nu se poate limita la examinarea conceptelor

⁷ Deși nu este inclus în dicționarele explicative oficiale ale limbii române (cum ar fi DEX), un egregor (sau egregore) este un concept ezoteric care descrie o entitate non-fizică sau o formă-gând ce ia naștere din energia, credințele și emoțiile colective ale unui grup de indivizi. Termenul provine din franceză (égrégor) și din grecescul egrēgoros, care înseamnă „veghețor, <https://en.wikipedia.org/wiki/Egregore>

8

https://www.google.com/search?q=egregor&rlz=1C1GCEA_enRO1084RO1084&oq=egregor&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyCQgAEUUYORiABDINCAEQLhivARjHARIABDIHCAIQABiABDIHCAMQABiABDIHCAQQABiABDIHCAUQABiABDIHCAYQABiABDIHCACQABiABDIHCAGQABiABDIHCAKQABiPATiBCDM2MDVqMGo3qAIAsAIA&sourceid=chrome&ie=UTF-8

⁹ "Filosofia manipulării sociale" Autor : Anna Prodan Coordonator științific : dr. conf. univ. Vasile VASILOS Universitatea Tehnică a Moldovei, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/200-203_27.pdf



din propriul său domeniu special, ci trebuie să se oprească și asupra gândirii de toate zilele, care este mult mai greu de analizat.

Ținând cont de perioada în care Petre Țuțea a continuat să fie considerat indezirabil de către autoritățile comuniste, și având în vedere suferințele și nedreptățile suferite ...poate este de înțeles de ce acest mare filozof român, Petre Țuțea¹⁰, considera că: ”Apariția unui mare gânditor e pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdărit și se spală. Gândirea este o "spălare" a creierului. Asta mă face câteodată să cred că gândirea nu e din creier și că acest creier e numai un sediu... De ce gândirea nu e produsă de creier, care e numai un sediu? Fiindcă n-o produc toate creierile. Dacă inteligența ar fi produsul creierului, atunci între Goethe și nea Ghiță n-ar mai fi nicio diferență.”¹¹

Concluzii

”Inteligența, oricât de mare e, nu e suficientă pentru a te curăța de prejudecăți. Cu cât inteligența e mai mare, cu atât prejudecata e mai voinică, pentru că ai apărut s-o justifici.” Petre Țuțea¹²



<https://rightwords.ro/citate/a-pricepe-este-mai-important-decat-a-sti--772#>

¹⁰ Petre Țuțea a fost un economist, eseist, filosof, jurist, politician și publicist român, militant naționalist, membru al Mișcării Legionare, inițial marxist și apoi victimă a regimului comunist din România, fiind considerat indezirabil de către autoritățile comuniste.- https://ro.wikipedia.org/wiki/Petre_%C8%9Au%C8%9Bea

¹¹ Petre Țuțea- <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=282010>

¹² Petre Țuțea - <http://autori.citatepedia.ro/de.php?a=Petre+%DEu%FEea>



Totuși, **cum comunicăm cu oamenii care nu știu încă să gândească critic**, mai ales când nu-i înțeleg motivația și necesitatea practică a gândirii critice?

De cele mai multe ori, devii trist când realizezi că starea de ignoranță este mai comodă. După ce ai anumite revelații pe care le dobândești urmare dezvoltării unei gândiri critice, care dezvăluie de cele mai multe ori scopuri și realități incomode de argumentat și de explicat pentru cei care manipulează în mod conștient cunoașterea, informația și realitatea, conștientizezi că lipsa unei gândiri critice are efecte dăunătoare pentru omenire!

Împărtășesc opinia exprimată în articolul indicat ¹³conform căreia: *”Indiferent dacă abilitatea de a gândi critic a oamenilor este inhibată de circumstanțele de moment (stres, oboseală etc.) sau dacă este, în general, redusă, persoanele în cauză nu pot fi ignorate și nici excluse din procesul de comunicare. În situația unei crize complexe și de mari dimensiuni, cum este cea cu care ne confruntăm acum (nota autoarei- cu referire la pandemia de covid din 2020), oamenii care nu știu să gândească critic, prin numărul lor, pot deveni sursa unor experiențe agravante și perturbatoare.”*

Soluții posibile care să relaxeze cauzele care inhibă o gândire critică să se dezvolte...sunt corelate cu capacitatea de a avea ceea ce englezii numesc *”open mind”* conectate însă cu capacitatea de a te informa și de a interpreta informații, conform propriei experiențe dobândite și nu ultimul rând al propriei intuiții și conștiințe.

Aceste soluții vizează însă capacitatea de comunicare, care trebuie să fie simplă, clară și la obiect, să conțină informații de strictă necesitate, dar care să conțină și variante de adoptat, în baza argumentată a expozeului prezentat (incluzând aici și analiza critică); pentru a lăsa cât mai puțin loc de o interpretare eronată!

Juriștii sunt obișnuiți cu realizarea legăturilor de cauzalitate directă, indirectă, ex re¹⁴, din penal și civil, între faptă și prejudiciu, etc...

¹³ <https://www.revistacariere.ro/inspiratie/gandirea-critica-si-lipsa-ei-in-situatii-de-criza/>

¹⁴ Expresia **legătură de cauzalitate „ex re”** (din latină, „prin chiar natura lucrului”) înseamnă că raportul cauză-efect este prezumat de lege și rezultă direct din săvârșirea faptei. Într-o asemenea situație, **nu este nevoie ca procurorul sau victima să dovedească** faptul că acțiunea a generat rezultatul.



Prezentarea clară a legăturii de cauzalitate (*facem asta pentru că, dacă faci asta, atunci...*), este importantă, cu atât mai mult cu cât aceasta poate fi greu de identificat atunci când este o distanță mare de spațiu, de timp, emoțională, de cultură, de educație...etc. între oamenii cărora li te adresezi.

Implicarea conștientă este esențială în ajutorarea celor de lângă tine de a realiza legătura între lucruri - atât pentru a înțelege, cât și pentru a avea un scop concret care să-i motiveze să-și dezvolte gândirea critică, să-și pună întrebări...să găsească argumente dovedite, demonstrate sau demonstrabile în situația respectivă.

Pentru a eficientiza realizarea unui mediu eficient de dezvoltare a gândirii critice este necesară crearea unei atmosfere de siguranță psihologică, care să permită analiza critică a informațiilor diseminate și din perspectiva conștientizării modului în care se comunică informațiile, pentru a ajuta interlocutorul cu care comunicăm să aibă o stare de relaxare, care să nu inspire nevoia de apărare – nici prin distanțare, nici prin agresivitate, judecată, critică etc.

În caz contrar, împreună cu mesajul va fi respinsă și informația, îndemnul, rugămintea, reglementarea, adevărul. Acest lucru ceea ce demonstrează odată în plus importanța abilităților socio-emoționale și a maturității psihologice alături de competențele generale care vizează cunoașterea pragmatică a informațiilor dobândite în anii de școală, pe fiecare nivel de evoluție în parte.

Empatia, compasiunea și respectul ca bază pentru transmiterea mesajului, sunt esențiale și aici, pentru ca mesajul să fie auzit și, eventual, ascultat, pentru ca gândirea critică să se formeze și să se dezvolte, după analiza critică a informațiilor primare cu privire la un anumit subiect.



<https://rightwords.ro/citate/comportamentul-este-o-oglinda-in-care-fiecare-isi-expune--1146#>



Starea de recunoștință este la rândul ei importantă în tot acest proces, fără a fi confundată cu umilința așa cum uneori smerenia este confundată și minimizată cu umilința.

Recunoștința reprezintă obligația morală pe care o simțim față de cineva care ne-a făcut un bine, precum și recunoașterea unei binefaceri primite, conform definiției de dicționar.¹⁵

Recunoștința, virtute fundamentală și formă de apreciere sinceră pentru sprijinul, ajutorul și bunătatea primite, întărește legăturile interumane, aduce pacea în suflet și ne motivează să fim la rândul nostru mai buni, astfel încât după ce noi am primit sprijin, ajutor, să dăruim la rândul nostru!

Se manifestă prin gesturi și acțiuni. Un simplu „mulțumesc” spus din suflet are o putere uriașă. Îi poți spune persoanei respective exact ceea ce a însemnat gestul său pentru tine. Fapta bună în schimb, răsplătind ajutorul oferind la rândul tău sprijin, fie acelei persoane, fie altcuiva aflat în nevoie, este calea accesibilă tuturor.

Și nu în ultimul rând, să oferi din timpul tău celor care te-au ajutat, ascultându-i, arătându-le că ești mereu acolo pentru ei; este calea cea mai simplă și la îndemână oricui pentru exprimarea aprecierii, care este esențială pentru construirea unor relații armonioase. Și totuși în practică ce greu este de aplicat!

A fi recunoscător este o dovadă de maturitate intelectuală, morală și umană, parte a unei personalități armonioase. În viață apar situații sau lucruri pe care nici tu nu le înțelegi. Atunci când găsești persoana care cu răbdare și înțelepciune să-ți explice, să te ajute să înțelegi acele lucruri asupra cărora aveai poate nedumeriri, întrebări, incertitudini; recunoștința este un gest firesc!

Fii recunoscător oamenilor care te susțin în procesul evoluției tale personale, inclusiv în dezvoltarea unei gândiri critice!

¹⁵ <https://dexonline.ro/intrare/recuno%C8%99tin%C8%9B%C4%83/47907>